

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
соціології та психології управління
Протокол №6 від 15 грудня 2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"Основи самоменеджменту і лідерства"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: к.е.н, доцент Лугова В.М.

Відповідальний за випуск
зав. каф Сасіна Л.О

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

1. Вступ

Уміння самоорганізувати себе є нагальною потребою компетентного фахівця, основою його успішної професійної діяльності, запорукою особистісного зростання. Головна мета самоменеджменту полягає у тому, щоб максимально використовувати власні можливості, свідомо управляти ходом свого життя, долати зовнішні обставини як у професійній, так і в особистій сфері, досягати успіху найефективнішим шляхом. Важливу роль у цьому відіграє наявність у людини лідерських якостей, здатності виконувати роль лідера.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей щодо здійснення самоуправління, саморозвитку, розвитку лідерських якостей.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

обґрунтування актуальності самоменеджменту і лідерства як складових професійної компетентності та побудова на цій основі нової моделі поведінки;

засвоєння основних методик самоменеджменту та лідерства для вибору індивідуальних ефективних способів здійснення професійної діяльності

Об'єктом навчальної дисципліни є процеси самоуправління.

Предметом навчальної дисципліни є господарські рішення та пов'язані з ними ризики на підприємстві.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: "Соціологія", "Психологія", "Менеджмент", «Управління персоналом».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність самоменеджменту та його складових;

концепції самоменеджменту;

зміст основних функцій самоменеджменту;

методи аналізу витрачання часу та методи управління часом;

методи управління ресурсом активності і працездатності;

методи управління ресурсом платоспроможності;
сутність методів управління ресурсом освіченості;
психологічні особливості стилів управління та професійно-важливі якості менеджера.

класичні та сучасні теорії лідерства;
методи діагностики лідерства та розвитку лідерських компетентностей;

вміти:

застосовувати концептуальні підходи самоменеджменту для пояснення процесів самомотивації, планування, прийняття рішень, організації власної діяльності і самоконтролю;

здійснювати обґрунтований вибір методів аналізу витрачання часу і управління часом та застосовувати їх;

здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом активності і працездатності та застосовувати їх;

здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом платоспроможності та застосовувати їх;

здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом освіченості та застосовувати їх;

визначати напрями саморозвитку особистості менеджера;

здійснювати діагностику та розвиток лідерських компетентностей.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійних компетентностей, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійні компетентності, які отримуються студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Застосовувати засоби самоменеджменту для ефективної організації власного життя	Визначати проблеми наукового і практичного забезпечення самоменеджменту
	Здійснювати обґрунтований вибір методів аналізу витрачання часу і управління часом
	Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсами активності і працездатності, платоспроможності та освіченості
	Визначати напрями саморозвитку особистості менеджера
Розвиток та застосування власних лідерських якостей для ефективного управління людьми	Здійснювати діагностику та розвиток лідерських компетентностей
	Визначати проблеми здійснення лідерства в сучасному суспільстві

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Основи самоменеджменту і лідерства"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

5

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Теоретичні основи самоменеджменту					
Визначати проблеми наукового і практичного забезпечення самоменеджменту	Сутність поняття самоменеджменту та його складові. Характеристика функцій самоменеджменту	Знання складових самоменеджменту; концепцій самоменеджменту; основних функцій самоменеджменту	Застосовувати концептуальні підходи самоменеджменту для пояснення процесів самомотивації, планування, прийняття рішень, організації власної діяльності і самоконтролю	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо визначення проблем реалізації функцій самоменеджменту	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем
Тема 2. Управління ресурсом часу					
Здійснювати обґрунтований вибір методів аналізу витрачання часу і управління часом	Сутність поняття ресурсу часу. Особливості суб'єктивного та об'єктивного часу	Знання методів аналізу витрачання часу та методів управління часом	Здійснювати обґрунтований вибір методів аналізу витрачання часу і управління часом. Застосовувати інструментарій обліку часу щоденного обліку часу	Презентувати результати визначення найбільш ефективного методу аналізу витрачання часу та управління часу	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Управління ресурсом активності і працездатності					
Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом активності і працездатності	Сутність поняття ресурсу активності і працездатності. Негативні чинники впливу на даний ресурс	Знання методів управління ресурсом активності і працездатності	Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом активності і працездатності. Розвивати навички здорового способу життя	Презентувати результати вибору методу управління ресурсом активності і працездатності	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення
Тема 4. Управління ресурсом платоспроможності					
Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом платоспроможності	Сутність поняття ресурсу платоспроможності та фінансового планування життя	Знання методів управління ресурсом платоспроможності	Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом платоспроможності. Застосовувати комп'ютерні програми з управління особистими фінансами	Презентувати результати вибору методу управління ресурсом платоспроможності	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення
Тема 5. Управління ресурсом освіченості					
Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом освіченості	Сутність поняття ресурсу освіченості, стратегічні переваги при його використанні та помноженні.	Знання методів управління ресурсом освіченості	Здійснювати обґрунтований вибір методів управління ресурсом освіченості.	Презентувати результати вибору методу управління ресурсом освіченості	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Саморозвиток особистості менеджера					
Визначати напрями саморозвитку особистості менеджера	Сутність саморозвитку менеджера. Фактори впливу соціального оточення на саморозвиток менеджера	Знання психологічних особливостей стилів управління; професійно-важливих якостей менеджера.	Визначати напрями власного саморозвитку та удосконалення професійно-важливих якостей	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення
Тема 7. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера					
Визначати проблеми здійснення лідерства в сучасному суспільстві	Сутність поняття лідерства та його роль в сучасних умовах	Знання класичних та сучасних теорій лідерства	Визначати проблеми здійснення лідерства в сучасному суспільстві через призму теорій лідерства	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо визначення проблем здійснення лідерства	Відповідальність за точність і коректність результатів
Тема 8. Розвиток лідерства					
Здійснювати діагностику та розвиток лідерських компетентностей	Сутність розвитку лідерства,	Знання методів діагностики лідерства та розвитку лідерських компетентностей	Здійснювати обґрунтований вибір методів управління діагностики лідерства та розвитку лідерських компетентностей	Презентувати результати вибору методу діагностики та розвитку лідерських компетентностей	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади самоменеджменту

Тема 1. Теоретичні основи самоменеджменту

1.1. Сутність і призначення самоменеджменту.

Сучасні наукові погляди на сутність самоменеджменту. Самоменеджмент як основа ефективного управління собою, умова особистісного і професійного успіху. Основні цілі самоменеджменту. Складові самоменеджменту.

1.2. Основні концепції самоменеджменту

Концептуальний підхід до самоменеджменту Л. Зайверта. Сутність концепції М.Вудкока та Д.Френсіса. Сутність концепції самоменеджменту Б. і Х. Швальбе. Концепція самоменеджменту В.А.Андрєєва. Сутність концепції самоменеджменту А.Т.Хроленко.

1.3. Функції самоменеджменту

Самомотивація (у тому числі аналіз і формування особистих цілей). Планування діяльності. Прийняття рішень. Організація діяльності. Самоконтроль

Тема 2. Управління ресурсом часу

2.1. Сутність ресурсу часу.

Визначення понять «час» та «ресурс часу». Суб'єктивний та об'єктивний час. Головна мета управління ресурсом часу.

2.2. Методи аналізу витрачання часу

Карточка щоденного обліку часу А. Гастєва. Хронокарти П. Керженцева. АВС-хронометраж. Щоденний облік часу А.Федорова (за допомогою таблиць Excel). Фотографія робочого тижня. Хронометраж за Г.Архангельським. Журнал часу. Аналіз щоденних перешкод часу.

2.3. Методи управління часом.

Система Б.Франкліна. Матриця пріоритетів Д.Ейзенхауера. Правило В.Паретто «80/20». АБВ-аналіз.

Тема 3. Управління ресурсом активності і працездатності

3.1. Поняття ресурсу активності і працездатності.

Сутність понять «активність» і «працездатність». Поняття ресурсу активності і працездатності та його місце в житті сучасної людини. Негативні чинники впливу на ресурс активності і працездатності.

3.2. Методи управління ресурсом активності і працездатності.

Розвиток навичок здорового способу життя. Профілактика перевтомлюваності.

Тема 4. Управління ресурсом платоспроможності

4.1. Поняття ресурсу платоспроможності.

Сутність поняття ресурсу платоспроможності. Фінансове планування життя.

4.2. Методи управління ресурсом платоспроможності.

Контроль фінансових потоків. Складання особистих фінансових планів. Створення і збереження заощаджень. Застосування комп'ютерних програм з управління особистими фінансами.

Тема 5. Управління ресурсом освіченості

5.1. Поняття ресурсу освіченості.

Сутність понять «освіченість» та «ресурс освіченості». Освіченість як стратегічна перевага особистості.

5.2. Методи управління ресурсом освіченості.

Самоконтроль компетентності. Відстеження змін у вимогах робочого місця (посади). Вміння навчатися у інших. Використання таблиць життєвих і професійних цілей. Моделювання свого професійного портрету. Упорядкування своїх знань. Удосконалення пізнавальних умінь та навичок. Освіта протягом життя. Самоосвіта.

Тема 6. Саморозвиток особистості менеджера

6.1 Розвиток менеджера як особистості.

Фактори впливу соціального оточення на формування професійно важливих якостей менеджера. Психологічні особливості стилів управління. Авторитет керівника: суб'єктивна і об'єктивна значимість. Харизматична влада керівника. Розвиток харизматичних здібностей особистості

6.2. Удосконалення професійно-важливих якостей менеджера.

Розвиток професійно-ділових якостей менеджера. Розвиток

адміністративно-організаційних якостей менеджера. Розвиток соціально-психологічних якостей менеджера. Розвиток особистісних та моральних якостей менеджера.

Змістовий модуль 2. Теоретичні та методологічні засади лідерства

Тема 7. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера

7.1. Поняття та сутність лідерства.

Сутність поняття «лідерство». Функція лідера в сучасному суспільстві. Лідерство як фактор особистісного росту і рушійна сила соціального розвитку. Роль лідера в умовах глобалізації ринку. Міждисциплінарна функція психології лідерства та її роль у системі наук про менеджмент і діловому адмініструванні

7.2. Класичні та сучасні теорії лідерства.

Класичні теорії лідерства: лідерських якостей, ситуаційного лідерства, функціонального лідерства. Сучасні погляди на лідерство. Модель емоційного інтелекту Д. Гоулмана. Теорія внутрішнього стимулювання лідерства К. Кешмана Теорія двигуна лідерства Н. Тічі Теорія опосередкованого лідерства Р. Фішера та А. Шарпа Теорія пов'язуючого лідерства Дж. Липман-Блюмена Теорія лідерства через управління парадоксами Ф. Тропенаарса і Ч. Хемпден-Тернера Концепція «трубопроводу лідерства» Ідея розподіленого лідерства Д. Бредфорда і А. Коена.

Тема 8. Розвиток лідерства

8.1. Діагностика лідерства.

Виявлення лідерських характеристик. Застосування психологічних тестів для виявлення лідерських якостей.

8.2. Розвиток лідерських компетентностей.

Безперервне самовдосконалення: розвиток особистої мотивації, розвиток індивідуальних інтелектуальних і моральних лідерських якостей, розвиток соціальної компетентності. Тренінг лідерства.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до

яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1.	
Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень	
Тема 1. Теоретичні основи самоменеджменту	<i>Тема семінарського заняття "Переваги ефективного самоменеджменту":</i> 1. Ефективне використання свого часу і можливостей 2. Свідоме управління своєю професійною діяльністю. 3. Підвищення рівня креативності при рішенні творчих завдань
Тема 6. Саморозвиток особистості менеджера	<i>Тема семінарського заняття "Обмеження саморозвитку менеджера":</i> 1. Неясність та розмитість цілей 2. Негативні наслідки нерішучості 3. Стереотипи та негативна інформація
Тема 8. Розвиток лідерства	<i>Тема семінарського заняття "Стресостійкість лідера":</i> 1. Інтелектуальна та емоційно-вольова стресостійкість 2. Особисті стратегії подолання та протидії стресу 3. Запобігання стресам та особистий розвиток лідера

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення

попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
<i>Змістовий модуль</i> 1. Теоретичні та методологічні засади самоменеджменту	<i>Завдання 1.</i> Визначення ключових сфер життя та визначення особистої місії
	<i>Завдання 2.</i> Здійснення аналізу витрачання часу та застосування методів управління часом
	<i>Завдання 3.</i> Визначення негативних чинників впливу на ресурс активності і працездатності
	<i>Завдання 4.</i> Складання особистих фінансових планів
	<i>Завдання 5.</i> Моделювання свого професійного портрету
	<i>Завдання 6.</i> Визначення напрямків власного саморозвитку та удосконалення професійно-важливих якостей
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Теоретичні та методологічні засади самоменеджменту"
<i>Змістовий модуль</i> 2. Теоретичні та методологічні засади лідерства	<i>Завдання 7.</i> Визначення наявності лідерських якостей та стилю лідерства
	<i>Завдання 8.</i> Визначення напрямів розвитку лідерських компетентностей
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 2 "Теоретичні та методологічні засади лідерства"

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1.		
Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень		
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи самоменеджменту	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми " <i>Переваги ефективного самоменеджменту</i> "	Захист завдання
<i>Тема 2.</i> Управління ресурсом часу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Фотографія робочого тижня"	Захист завдання
<i>Тема 3.</i> Управління ресурсом активності і працездатності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Оцінка особистісного потенціалу активності і працездатності"	Захист завдання
<i>Тема 4.</i> Управління ресурсом платоспроможності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання <i>індивідуального завдання</i> "Застосування комп'ютерних програм з управління особистими фінансами"	Захист завдання
<i>Тема 5.</i> Управління ресурсом освіченості	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Визначення життєвих і професійних цілей"	Захист завдання
<i>Тема 6.</i> Саморозвиток особистості менеджера	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>контрольної роботи</i> . Підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми " <i>Обмеження саморозвитку менеджера</i> "	Презентація результатів

1	2	3
Змістовий модуль 2. Прийняття господарських рішень в умовах ризику		
<i>Тема 7.</i> Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання "Лідер XXI"</i>	Захист завдання
<i>Тема 8.</i> Розвиток лідерства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми <i>"Стресостійкість лідера"</i>	Захист завдання

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 6.1 і 6.2).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи самоменеджменту	Лекція проблемного характеру з питання "Значення самоменеджменту в професійній діяльності людини", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Управління ресурсом часу	Міні-лекція з питання "Принципи і прийоми організації часу", банки візуального супроводу

1	2
Тема 3. Управління ресурсом активності і працездатності	Міні-лекція з питання "Екологічна свідомість і поведінка", банки візуального супроводу
Тема 4. Управління ресурсом платоспроможності	Міні-лекція з питання "Доходи та їх джерела", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 5. Управління ресурсом освіченості	Лекція проблемного характеру з питання "Безперервна освіта як нагальна проблема", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 6. Саморозвиток особистості менеджера	Міні-лекція з питання "Професійно-важливі якості менеджера"
Тема 7. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера	Міні-лекція з питання "Емоційний інтелект – стратегічний важіль лідерства", банки візуального супроводу
Тема 8. Розвиток лідерства	Міні-лекція з питання "Тренінг лідерства", банки візуального супроводу

Таблиця 6.2

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Теоретичні основи самоменеджменту	<i>Семінарське заняття. Тема: "Переваги ефективного самоменеджменту":</i>	Семінари-дискусії, презентації
Тема 2. Управління ресурсом часу	<i>Завдання 2. Здійснення аналізу витрачання часу та застосування методів управління часом</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації
Тема 3. Управління ресурсом активності і працездатності	<i>Завдання 3. Визначення негативних чинників впливу на ресурс активності і працездатності</i>	Робота в малих групах, презентації
Тема 4. Управління ресурсом платоспроможності	<i>Завдання 4. Складання особистих фінансових планів</i>	Робота в малих групах, презентації

1	2	3
Тема 5. Управління ресурсом освіченості	Завдання 5. Моделювання свого професійного портрету	Робота в малих групах, презентації
Тема 6. Саморозвиток особистості менеджера	Семінарське заняття. Тема: "Стресостійкість лідера"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 7. Лідерство як елемент процесу розвитку особистості менеджера	Завдання 7. Визначення наявності лідерських якостей та стилю лідерства	Робота в малих групах, презентації
Тема 8. Розвиток лідерства	Семінарське заняття. Тема: "Стресостійкість лідера"	Семінари-дискусії, презентації

8. Рекомендована література

8.1. Основна

1. Добротворский И.Л. Самоменеджмент: Эффективные технологии: Практическое руководство для решения повседневных проблем.– М.: "Приор-издат" – 272 с.

2. Лукашевич Н.П. Теория и практика самоменеджмента: учеб.пособие \ Н.П. Лукашевич. – 2-е изд., испр. – Киев: МАУП, 2002. - 360 с.

3. Парахина В. Самоменеджмент / В.Парахина. – М.: МГУ, 2012. — 368 с.

4. Розвиток лідерства / Л. Бізо, І. Ібрагімова, О. Кікоть, Є. Барань, Т. Федорів ; за

заг. ред. І. Ібрагімової. — К. : Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. — 400 с.

5. Скібіцька Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 192 с.